

Nikolaj Vasilievič Gogol – Revizor

První vydání:

1836

Literární druh:

drama

Literární žánr:

komedie o 5-ti jednáních

Téma:

Anekdotický (satiristický a groteskní) příběh o falešném revizorovi

Záměr díla:

Opírá se o reálnou situaci v život tehdejšího Ruska a mravní úpadek, pojítka mezi lidmi, klam a lež

Zaměřeno proti úplatkářství, křivé tváři maloměstského života

Zobrazil tehdejší ruskou společnost z jiného zorného úhlu

Ukazuje ruskou společnost deformovanou byrokratismem, pokřivenou peněžní morálku

Hodnoty duchovního života a lidské porozumění zatlačeny do pozadí

Místo & doba děje:

Provinční ruské městečko Gubernie

Během cca jednoho dne

Vládne zde korupce

Nepořádek v místní nemocnici, ve škole a také na místním soudě

Jazykové prostředky:

- Občas i lehce archaické výrazy

- Jednoduchý, spisovná i nespisovná čeština

- hovorové výrazy

- postup vyprávěcí a popisný

- er forma – autor

- ich forma – dialogy

- Využití jazyka postav k jejich charakteristice a vyjádření duševních stavů

- Humorné

- Satira (využívající komičnost, výsměchu, karikatury a ironie ke kritice nedostatků a záporných jevů)

– Výsměch úplatným úředníkům

– Příživnickým statkářům

– Nadutým pánům a hlupákům obecně

Zasazení do kontextu díla autora:

Dílo je výsledkem dlouholetého úsilí, chtěl shrnout vše špatné v Rusku a zároveň se tomu vysmát. Námět pochází od Puškina (který mu vyprávěl příběh o tom, jak byl jednou při jakési cestě považován za tajného vládního úředníka. V té době totiž nebylo ničím neobvyklým, přijel-li do okresního města „inkognito“ vysoký státní úředník, aby se přesvědčil, zda je vše v pořádku. Bylo

to dáno tím, že car Mikuláš I., vědom si toho, že jeho režim není v Rusku nijak zvlášť oblíben, zřídil zvláštní tajnou policii, jejímž úkolem bylo především pozorovat, kdo se vyslovuje opovážlivě a neuctivě proti vládě nebo proti církvi, nebo vyzvídat, nevznikají-li tajné spolky. Stávalo se tak, že zcela náhodný cestující byl omylem pokládán za tajného agenta nebo revizního úředníka.)

Postavy:

Jednotlivé charaktery jsou budovány na principu grotesky

Hlavními postavami je vlastně celá skupina úředníků s Direktorem v popředí

1) Anton Antonovič

Hejtman města

Policejní Direktor je obratný a zkušený muž

Zvyklý popadnout na co natrefí

Úplatkář a vyděrač

2) Jeho žena Anna

3) Dcera Marja

4) Soudce Ljapkin-Tjapkin

Milovník štvanic, který bere jako úplatky pouze štěňata chrtů

Byl považován za volnomyšlenkáře

5) Špitální rada Brusinka

6) Školní dozorce Zauchov

Žije ve strachu před revizemi

7) Poštovník Špekin

Naivní

Tráví čas čtením cizích dopisů

8) Statkář Bobčinskij a Dobčinskij

Společně po městečku roznášejí drby a klepy

Všechny postavy vytváří plastický obraz společnosti

Jen tak mezi řečí na sebe prozrazují špatnosti

9) Chlestakov

Hlavní hrdina

Bezvýznamný úředníček

Lehkomyslný lhář a opvaleč

Užívá si života

Po svém odjezdu si ani nemyslí, že spáchal něco špatného, bere to jako zábavnou epizodu co zažil na cestě

10) Osip

Prohnaný sluha Chlestakova

Využívá příležitosti nasytit se a v nejvyšší nouzi oba zachraňuje radou, aby odjeli

Vliv díla:

Rok 1836 – ohlas na první uvedení hry autora neuspokojilo. Jedna z nevýznamnějších a nejčastěji uváděných her světového činoherního repertoáru. Hra byla mnohokrát zfilmována, včetně české verze s Vlastou Burianem z roku 1933.

Děj

Děj Revizora se odehrává v malém ruském městečku v jakési gubernii na počátku třicátých let 19. století během krátkého časového úseku dvaceti čtyř hodin. Nejprve se seznámíme s mladým bezvýznamným úředníčkem Chlestakovem, který se svým sluhou Osipem přijel do městečka již

před čtrnácti dny, ubytoval se ve zdejší hostinci, v kartách prohrál všechny peníze a teď nemá na zaplacení útraty. Přeje mu ale štěstí, neboť městský hejtman právě dostal dopis od přítele z Petrohradu, že městečko navštíví nebo už navštívil revizor. Díky poštmistrovi, který pro své rozptýlení otevírá cizí dopisy, se o tom i ostatní úředníci města okamžitě dozvědí. Protože nemají čisté svědomí, neboť berou úplatky a kradou a všude je nepořádek, pochopitelně se revize obávají. Dva statkáři, Dobčinskij a Bobčinskij, jejichž jedinou životní náplní je běhat po městě a šířit jakékoliv (i neověřené) zprávy, ke kterým se dostanou, pokládají za revizora právě Chlestakova, a rychle rozšíří informaci o jeho příjezdu. Aby revize dobře dopadla, snaží se představitelé města Chlestakova podplatit.

Chlestakov dlouho nemůže uhodnout, proč se najednou setkává všude s takovou pozorností a úctou. Když pochopí, za jak významnou osobnost jej považují, plně využívá jejich hlouposti a protože je na mizině, rád přistoupí na jejich hru. Hejtman ho ubytuje ve svém domě, tváří se, že nic nevidí, když mu svádí manželku, a nakonec mu nabídne i ruku své dcery. Krajský sudí, poštministr a školní inspektor mu poskytují „půjčky“ a všichni mu přinášejí různé dary. Chlestakov se vychloubá, jak je bohatý, kde všude byl a jaké má známosti. Při tomto smyšleném vyprávění o sobě jako o důležitém vysokém státním úředníkovi se tak rozohňuje, že téměř se plně vžívá do své nové smyšlené osobnosti. Kdyby se sluhovi Osipovi nepovedlo včas svému pánovi vysvětlit, že takový podvod se dlouho neudrží v tajnosti, byl by snad zcela klidně čekal na odhalení. Takhle namluví svým hostitelům, že odjíždí za svým bohatým strýcem pro svolení k sňatku a včas zmizí. Před svým odjezdem napíše dopis přátelům, v němž se mu svěří s celou komedií, kterou s úředníky městečka sehrál. Dopis pochopitelně otevře poštministr a hned s ním běží k hejtmanovi, který se mezitím oddává snům o tom, že jeho život, jakožto tchána tak významného muže, bude od nynějška jedinou slavností a hostinou. Hejtman a všichni ostatní strašně zuří, když v tom přichází městský strážník a oznamuje, že přijel skutečný revizor.

Ukázka

CHLESTAKOV: *Já jen tak vyjdu – a už si lidé špitají: „Támhle jde“ – povídají – „támhle jde Ivan Alexandrovi!“ A jednou mě dokonce pokládali za vrchního velitele: vojáci se vyřítí ze strážnice, vzdávají čest... Potom mi důstojník, starý můj známý, povídal: „My tě, brachu, tenkrát skutečně měli za vrchního velitele.“*

ANNA ANDREJEVNA: *Neříkejte!*

CHLESTAKOV: *Znám se dobře i s hezoučkými herečkami. Já tu a tam i sám nějakou tu aktovku... Stýkám se totiž mnoho s literáty. S Puškinem jsem jedna ruka. Často se s ním vidám a říkám: „Tak co, Puškine, tak co, milý brachu – jakpak se nám vede? – „Ale to víš – říkává – to víš – tak tak...“ To je vám strašně zvláštní chlap!*

ANNA ANDREJEVNA: *Tak vy jste taky spisovatel? To musí být příjemné být takový spisovatel! Píšete taky do novin?*

CHLESTAKOV: *Ano, píšu taky do novin. Už jsem toho napsal strašně moc: „Fišarova svatba“, „Robert d’ábel“, „Norma“. Já si už ani všechny tituly nepamatuju. A to všechno jen tak – levou rukou: já ani psát nechtěl, ale to víte: divadelní ředitelé! Pořád na mne: „Prosím tě, kamaráde, napiš něco a napiš!“ Tak jsem si řek: „Pro mne a za mne – napíšu!“ A tak jsem to, myslím, za jeden večer všechno napsal – všichni překvapením jen mrkali. U mne se nápady jen rojí.*

ANNA ANDREJEVNA: *A Robinson Crusoe – to je asi taky od vás?*

CHLESTAKOV: *Ano, to je taky moje dílo!*

ANNA ANDREJEVNA: *Hned jsem si to myslela.*

MARJA ANTONOVNA: *Ale, maminečko, tam je napsáno, že to napsal pan Defoe.*

ANNA ANDREJEVNA: *Inu ovšem, já věděla, že se budeš tady taky zase hádat.*

CHLESTAKOV: *Ach ano, pravda: Robinsona Crusoe napsal Defoe, ale je ještě jeden Robinson Crusoe a toho druhého Robinsona Crusoe, toho jsem napsal já...*

ANNA ANDREJEVNA: *To já jistě četla toho vašeho. Úžasná kniha!*

CHLESTAKOV: *Já, abych se přiznal, žiju jen pro literaturu. Můj dům je první dům v Petěrburku. Tak jej tam každý taky zná: dům Ivana Alexandroviče. (Ke všem) Prosím, prosím, pánové, až přijedete do Petěrburku, udělejte mi to potěšení a navštivte mě. Já pořádám taky domácí bály.*